

Піньковська Г.В.

УДК 338.46:332.12

РОЛЬ СФЕРИ КУЛЬТУРИ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ КРАЇНИ

Анотація. У статті за допомогою системного підходу визначено роль та значення сфери культури як особливої сфери людської діяльності, багатогранність та різноплановість її впливу на соціально-економічний розвиток суспільства в ринкових умовах. Досліджено основні функції, які виконує культура, соціальні й економічні тенденції її розвитку. Виділено прямі економічні і соціальні та непрямі економічні і соціальні рівні впливу культури на розвиток економіки країни. У роботі визначено основні завдання культури не лише як духовне збагачення людини, а й благотворний вплив на результати виробництва. Доведено, що діяльність закладів культури належить до найважливіших соціально-культурних факторів розвитку і зростання ефективності виробництва. Визначена необхідність інвестицій в культуру, які можна розглядати як інвестиції в людський капітал на тій підставі, що різноманітні альтернативні концепції людського капіталу включають у дане поняття культурний рівень особистості.

Ключові слова: культура, сфера культури, роль сфери культури, функції культури, принципи культури.

Анотация. В статье с помощью системного подхода определена роль и значение сферы культуры как особенной сферы человеческой деятельности, многогранность и разноплановость её влияния на социально-экономическое развитие общества в рыночных условиях. Исследованы основные функции, которые выполняет культура, социальные и экономические тенденции её развития. Выделены прямые экономические и социальные и непрямые экономические и социальные уровни влияния культуры на развитие экономики страны. В работе определены основные задания культуры не только как духовное обогащение человека, но и как благотворное влияние на результат производства. Доказано, что деятельность заведений культуры принадлежит к важнейшим социально-культурным факторам развития и роста эффективности производства. Определена необходимость инвестиций в культуру, которые можно рассматривать как инвестиции в человеческий капитал на том основании, что разнообразные альтернативные концепции человеческого капитала включают в данное понятие культурное развитие личности.

Ключевые слова: культура, сфера культуры, роль сфери культури, функции культуры, принципы культуры.

Summary. In this article by using a systematic approach one can see the role and importance of cultural sphere as a particular sphere of human activity, and diversity of its impact on the socio-economic development of a society in market conditions. The basic functions performed by the culture, social and economic trends of its development are researched, too.

Here, the direct economic and social impact of culture on the level of economic development of the country is highlighted. In this article, one can observe the basic problem of culture, not only as the spiritual enrichment of man, but also its beneficial effect on production results. It is proved that the activities of institutions of culture is one of the most important socio-cultural factors in the development and increase of production efficiency. It is identified the need for investment in culture, which can be regarded as an investment in human capital on the grounds that various alternative concepts of human capital include the notion of cultural level of the individual. Innovative and innovation potential areas of culture in the context of insurance of the positive dynamics of institutionalization and economic growth of Ukraine has been investigated. The necessity of the theoretical principles and practical innovative approaches to accelerate the transformation of the cultural sphere has been proved.

It is determined that the use of modern approaches to organizational economic mechanism of culture management will give a major boost in the development of this sector and intensify its impact on people and create the conditions for profound social and economic changes in this country.

Keywords: culture, the cultural sphere, the role of culture, function culture, principles of culture.

Вступ. Усі сфери суспільного розвитку в різній мірі відчувають на собі вплив культури, тому що суспільство – це соціокультурне формування, в якому сфера культури забезпечує виробництво, збереження, поширення й освоєння культурних благ і послуг, регулює процеси виховання і формування особистості, розвиває культуру праці, побуту і різноманітних сфер життєдіяльності людини.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження змісту, значення, структури сфери культури та обґрунтування її ролі як важливого чинника економіки зробили С. Бандур, В. Гець, О. Гриценко, І. Діскін, Т. Заяць, Г. Іванова, В. Козак, О. Комеліна, В. Куценко, О. Кочерга, Е. Лібанова, В. Новіков, О. Новотний, Л. Оганян, В. Оніщенко, В. Патійчук, М. Солодков, І. Столяров, Г. Таукач, Г. Тульчинський, О. Федосова, Я. Фішер, Ю. Фохт-Бабушкін, Л. Чернюк, С. Шишкін, Л. Якобсон та ін.

Постановка завдання. З урахуванням всієї сукупності економічних і соціальних функцій культури актуальним є визначення ролі та значення сфери культури в соціально-економічному розвитку країни та регіону в ринкових умовах.

Основний матеріал і результати. У визначенні ролі та значенні сфери культури у сучасному розвитку суспільства, враховуючи її унікальність як особливої сфери людської діяльності, багатогранність та різноплановість впливу на соціально-економічний розвиток, важливим є застосування системного підходу (з використанням принципів комплексності, результативності, функціональності, адаптивності, науковості та основних факторів), що може відігравати важливу роль інструменту, який активно стимулюватиме розвиток культури в інтересах всього суспільства, орієнтуючи її на виконання основних культурних задач і

програм, які поставлені державою [8, с. 7-8; 6, с. 142].

Згідно Ю. Сурміна, сутність системного підходу зводиться до принципу пізнавальної і практичної діяльності, який ґрунтується на системному відзеркаленні дійсності [9, с. 142]. Автором також визначається принцип системності як найбільш загальне правило, що регулює пізнавальну, практичну й оцінну діяльність в аспекті системних уявлень. Деякі автори [7, с. 41] визначають системний підхід щодо об'єкта дослідження як побудову такої цілісної картини об'єкту дослідження, щоб кожний окремий елемент його описувався не сам по собі, а з урахуванням його взаємозв'язків і залежностей з іншими елементами, що складають досліджуваний об'єкт.

Методологію системного аналізу можна визначити як сукупність принципів проведення аналізу різних систем та процесів, які в них відбуваються [7, с. 43-44]:

- принцип цілеспрямованості – полягає в тому, що сукупність цілей визначає, окреслює систему, поєднує в одне ціле систему та її діяльність;
- принцип пошуку декількох варіантів – полягає у розгляді можливих варіантів структури системи, її організації і процесів, які в ній відбуваються (технологічні, економічні, управління та ін.), з метою вибору найкращого з них;
- принцип динамічності – виходить із необхідності пізнання не тільки статистичних взаємозв'язків в системі, проте і динамічних взаємозв'язків, вивчення не тільки стану системи в даний момент, а й її зміни у часі;
- принцип можливих факторів – дозволяє врахувати характер взаємодії між елементами, різні відхилення, що супроводжують функціонування економічних об'єктів і процесів.

Вищевикладене дає змогу на основі системного підходу розглянути культуру як системне явище, визнати її риси та властивості, а також функції, що вона виконує. Перш за все культуру доцільно розглядати як важливий науково-пізнавальний інструмент. З цих позицій культура виконує наступні функції:

- узагальнення історичного досвіду існування суспільства;
- акумулювання цього досвіду у вигляді системи ціннісних орієнтацій;
- вираження даних орієнтацій на різних мовах соціальної комунікації і здійснення соціально-комунікативних зв'язків;
- регулювання життєдіяльності суспільства за допомогою заснованих на ціннісних орієнтаціях соціокультурних норм колективного й індивідуального способу життя;
- виявлення та осмислення ознак і рис власної специфіки у вигляді образів ідентичності та їх відтворення в технологіях і продуктах різних видів діяльності.

Відповідно інструментами культури, що застосовуються для виконання перелічених функцій, мають бути: виховання, просвіта, освіта; філософські, громадські та гуманітарні знання; релігія; художня творчість; книжкова, бібліотечна та музейна справа; оперативні інформаційні потоки; ідеологія та пропаганда; політична та юридична нормотворчість; етичні, етнічні, соціальні та релігійні стереотипи свідомості і поведінки; обряди та ритуали; мораль; естетичні пріоритети; мода й інші форми соціального престижу, тобто все те, що формує картину світу й образ життя будь-якого народу в різні епохи.

Вплив культури як особливої сфери економічної діяльності на соціально-економічний розвиток країни відбувається через формування і розвиток людського потенціалу за допомогою якісного вдосконалення сукупної робочої сили, створення сприятливих умов для праці та відпочинку, розвитку та найкращого застосування здібностей особистості, творчої праці. Все це в свою чергу забезпечує підвищення дієздатності робочої сили і більш високу його економічну віддачу. У сучасних умовах саме людський потенціал та його якісні характеристики визначають траєкторію розвитку суспільства. У той же час специфічною особливістю сфери культури є культуротворча діяльність, спрямована безпосередньо на формування здібностей та задоволення потреб людей. Так, виконуючи важливу соціальну функцію, культура збагачує внутрішній світ людини, робить його життя змістовним та усвідомленим. Підвищуючи творчий потенціал головної продуктивної сили суспільства, вона виявляє свій вплив на економічні та соціальні процеси.

Таким чином, культура в сучасних умовах певною мірою відіграє роль важливого соціального механізму, що забезпечує формування людського капіталу, існування соціальної громади, її особливості визначають специфічність форми самоорганізації людини та соціальної громади, впливають на характер регулювання процесів колективної життєдіяльності.

Сучасні напрями розвитку культури, як вагомого соціального механізму розвитку, визначаються наступними тенденціями соціального розвитку суспільства [4, с. 274]:

- відбувається зміна пропорцій у потребах в межах різних соціальних груп населення в окремих видах послуг культури під впливом зростання загального рівня задоволення цих потреб та підвищення рівня добробуту населення;
- простежується трансформація потреб населення в послугах як результат зміни його соціальної, професійно-кваліфікаційної і статеві-вікової структури;
- зростають потреби у висококваліфікованих послугах унаслідок зростання продуктивності праці, культурного рівня населення, його грошових доходів (у тому числі за рахунок збільшення виплат і пільг), в міру розширення культурних зв'язків із зарубіжними країнами;
- відбувається поступове зближення рівнів культурного обслуговування міського і сільського населення.

У той же час сфера культури виступає унікальною складовою економіки країни, де відбувається виробництво, накопичення і збереження величезних матеріальних цінностей, які складають не тільки

загальне національне надбання, але і його саму кошторисну частину – національні скарби. Відмітимо, що за своєю реальною вартістю культурні цінності можуть перевищувати вартість основних фондів багатьох галузей економіки та при цьому мають особливі переваги, оскільки є реальним засобом накопичення. Отже, культура не лише виробник і зберігач культурних цінностей, але і важливий сектор сфери економічної діяльності [5, с. 7].

До основних економічних тенденцій розвитку культури відноситься [4, с. 274]:

- неухильне повсюдне збільшення обсягу наданих населенню послуг при одночасному підвищенні якості обслуговування на основі зростання ресурсів для розвитку сфери культури;
- випереджаючий розвиток платних послуг культури та формування ринкових основ розвитку цього сектору господарства;
- випереджаючі темпи зростання обсягів послуг, які надаються у порівнянні з темпами росту національного доходу;
- підтримка необхідних відносин у розвитку житлового будівництва та будівництва об'єктів культури;
- низький рівень автоматизації виробництва послуг культури та прискорення зростання зайнятих у сфері культури у порівнянні з матеріальним виробництвом;
- випереджаюче зростання капіталовкладень у розвиток сфери сервісу в містах у порівнянні з селом;
- територіальна диференціація середньодержавних показників обсягів наданих послуг і виділених капітальних вкладень на розвиток сфери культури у розрахунку на одного жителя у відповідності з місцевими природними, демографічними та економічними особливостями;
- регіональна асинхронність у зміні співвідношень у капітальних вкладеннях на розвиток сфери культури та її окремих ланок;
- прискорений розвиток сфери культури в районах з високим приростом населення, а також у районах з високим відтоком населення тощо.

Виявлені тенденції вимагають формування виваженої культурної політики з боку держави та регіонів, спрямованої на повну реалізацію того культурного потенціалу, що має дана сфера діяльності, використання інструментів стратегічного управління і планування, що дають змогу впливати на зміну темпів і пропорцій розвитку сфери культури. Як правило, значна частина різноманітних процесів культурної діяльності суспільства відбувається стихійно, підкорюючись лише законам соціальної самоорганізації людей в їх колективній життєдіяльності. Водночас, окремі складові культурного процесу піддаються цілеспрямованому регулюванню, стимулюванню одних тенденцій і згортанню інших, що здійснюється з позицій бачення стратегічних шляхів розвитку цивілізації.

Також потрібно враховувати, що заклади культури являються частиною єдиного механізму формування державної ідеології, яка характерна для усіх країн світу незалежно від політичного устрою та характеру економічних відносин. Ідеологічна роль закладів культури полягає у певному впливі на населення країни у відповідності з тими пріоритетами, які визначені на державному рівні згідно державної стратегії розвитку країни.

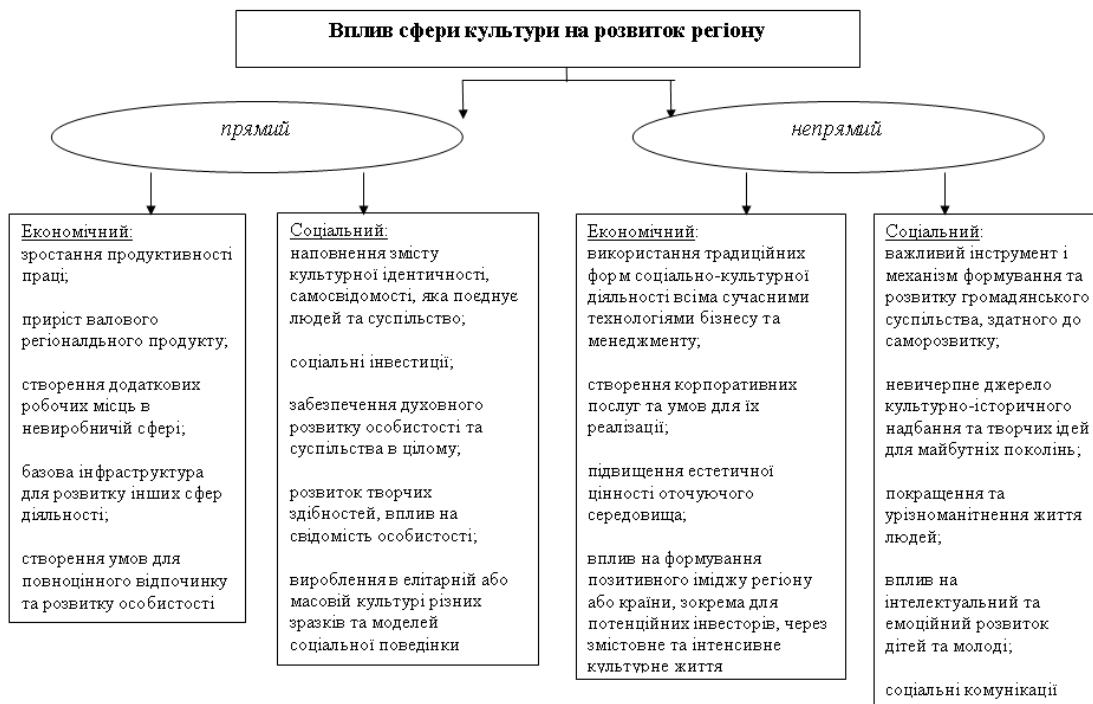
Діяльність у сфері культури є складовою частиною економічних відносин в суспільстві, які визначають суцільний процес формування та задоволення системи культурних потреб в умовах суспільного відтворення на основі використання економічних інструментів в системі управління, що прямо або опосередковано сприяють створенню відповідних умов розвитку сфери культури, які ефективно впливають на динамічний розвиток духовної культури та покращення життя населення.

Отже, узагальнюючи зазначене, можна виокремити основні функції культури, які вона виконує нині:

- науково-пізнавальну – збагачує людей достовірними знаннями про об'єктивні закономірності розвитку культури, процеси духовного життя суспільства;
  - ідеологічну – спрямована на виховання особистості, на затвердження в суспільстві самого послідовного наукового світогляду;
  - економічну – участь у виробництві національного багатства держави;
  - соціальну – формування освіченої, всебічно розвиненої особистості.
  - плануючу та керуючу, ціль якої – вироблення науково-обґрунтованої культурної політики, пошук наукових основ прогнозування і планування розвитком різних ланок культури.
- Реалізація зазначених функцій даної сфери вимагає урахування наступних принципів:
- науковості – максимальне використання результатів наукових досліджень структурно-функціональної організації сфери культури;
  - гуманності – забезпечення сприятливих умов життя людини – висока якість культурних послуг;
  - регіональності – кожен регіон країни має враховувати всі свої специфічні культурологічні особливості під час складання місцевих, районних й обласних програм сталого розвитку;
  - комплексності – комплексне використання всіх природних, трудових та інших ресурсів; встановлення ефективних зв'язків між закладами культури та промисловими підприємствами; інтегроване збалансоване поєднання в єдиній комплексній програмі продуманої екологічної, соціально-культурної та економічної політики; створення єдиної соціально-культурної інфраструктури;
  - збалансованості та пропорційності розміщення закладів культурного призначення – дотримання збалансованості між закладами культури та обсягом виробництва культурних послуг, з одного боку, і наявністю трудових, паливно-енергетичних, природних ресурсів регіону – з іншого.
  - функціональності – структура і робота сфери культури має бути проаналізована в повній мірі, щоб можна було передбачити результати функціонування окремих взаємопов'язаних блоків загалом та спрогнозувати ефективність управлінських заходів;

- відповідності міжнародним нормам – забезпечення місцевими, регіональними і національними програмами розвитку культури у відповідності до міжнародних норм, вимог і рекомендацій.

Проведений аналіз ролі та значення сфери культури у соціально-економічному розвитку країни та її регіонів на основі системного підходу дає змогу виділити декілька рівнів внеску культури в розвиток економіки країни, що має використовуватися при розробці державних програм розвитку сфери на перспективу. Можна відзначити, що культура є системоутворюючим фактором поєднання і розвитку суспільства як на національному так і на регіональному рівнях (рис. 1).

Рис. 1. Вплив сфери культури на розвиток регіону

Для виконання зазначених функцій необхідно створити відповідну матеріально-технічну базу сфери культури. Із розвитком продуктивних сил виконання будь-якої функції сфери культури супроводжується не лише послідовним збільшенням обсягу послуг культури, але і підвищенням їх якості у відповідності з ростом потреб населення у послугах та ролі культурних послуг у підвищенні ефективності виробництва. Необхідно зауважити, що матеріальні і духовні цінності культури є цілком реальним політичним і фінансовим ресурсом держави. Однак важливо перетворити цей ресурс в активно працюючий матеріальний та духовний капітал, удосконалити діючий організаційно-економічний механізм функціонування сфери культури, який забезпечив би ефективне відтворення культурного середовища у поєднанні з підвищенням духовних потреб українського суспільства.

На сучасному етапі розвитку суспільства найважливішими завданнями, які, зокрема, повинна вирішувати культура, є: формування такого рівня суспільної свідомості, який виключав би неповагу до людської особистості і, разом з тим, сприяв розвитку індивідуальності в поєднанні з високим почуттям колективізму; піднесення духовних потреб людей; забезпечення всіх верств населення країни новітньою достовірною соціальною, науковою та технічною інформацією; формування здорового морального клімату, забезпечення ефективного використання матеріальної бази суспільства; вирішення екологічних проблем і гарантованого забезпечення життєдіяльності майбутніх поколінь людства. Все це вимагає повернути увагу до культури як до одного з важливих інструментів політичного, економічного й соціального розвитку суспільства. У той же час новий етап розвитку суспільства висуває проблему формування інноваційної культури, що створює певне підґрунтя подальшого розвитку не лише креативного культурного середовища, а й інноваційного середовища, здатного як сприймати, так і продукувати інновації в інших сферах суспільного життя.

Відмітимо, що інноваційний характер економічного розвитку промислово розвинених країн багато в чому пов'язаний зі зростаючим дефіцитом природних ресурсів і загостренням екологічних проблем. Це змушує промисловий капітал використовувати нові ресурсозберігаючі технології, прискорювати заміну застарілого обладнання більш сучасним, підсилювати роль нецінової конкуренції (конкуренції новизни та якості) на світовому ринку. Вирішення цих завдань об'єктивно вимагає висування на перший план проблеми забезпеченості сучасної економіки головним ресурсом – інтелектуально-розвиненим і високопрофесійним працівником. Формування всебічної та гармонійної особистості, що володіє високим творчим потенціалом, в істотній мірі залежить від розвитку культури та функціонування організаційно-економічного механізму її діяльності, що забезпечує максимізацію задоволення культурних потреб працівника сучасного типу.

Слід погодитись із Л. Рейманом, який вважав, що, відповідно до теорії постіндустріального суспільства, головною цінністю стає не споживання товарів, як це було в індустріальному суспільстві, а економія часу, на основі чого здійснюється задоволення культурних і особистісних потреб. Тому провідним сектором національної економіки розвинених країн світу все більше стає не промисловість, а сфера послуг [2, с. 6]. Постіндустріальні тенденції переважно трактують по-різному, а іноді сам зміст постіндустріальної економіки зводять до двох процесів – інформатизації суспільства та становлення нематеріального виробництва. На наш погляд, в обох випадках зміст постіндустріальної економіки звужується. Насправді обидві тенденції поєднують загальне – те, що зазначені процеси пов'язані зі сферою виробництва культурних благ.

По-перше, тенденція інформатизації виробництва виявляється в постійному збільшенні грошових витрат на виробництво наукової інформації, підготовку та розвиток людських ресурсів, робочої сили.

По-друге, тенденція прискороеного зростання сфери послуг у порівнянні з матеріальним виробництвом. При цьому найбільш мобільною є сфера культурних послуг як сфера виробництва і споживання культурних благ. При такому підході до розуміння постіндустріальної економіки, з одного боку, виділяється першочерговий елемент, вирішальна умова його формування, з іншого боку, – найбільш загальний результат, зміст, ціль його становлення.

Таким чином, за своїм змістом процеси постіндустріалізації супроводжуються виходом на перший план розвитку культури. Відповідно, зростання продуктивності праці веде до зростання реальних доходів населення (створюється можливість піднесення потреб і переходу до споживання благ вищого порядку в порівнянні з матеріальними благами (ефект заміщення); зростання продуктивності праці веде до вивільнення робочої сили з матеріального виробництва, збільшення вільного часу (створюється необхідність заповнення зростаючого вільного часу споживання культурних благ (замість антисоціальної діяльності). Отже, не можна повністю погодитись з думкою Є. Жильцова про екстенсивний характер розвитку сектора послуг, у тому числі сфери культури, де зазначено: “екстенсивний характер зростання третинного сектора забезпечує його сферам виконання амортизаційної соціальної функції, розсмоктуючи безробіття й створюючи нові робочі місця для робочої сили, що вивільняється з матеріального виробництва” [1, с. 51].

Дійсно, сфера культури характеризується низькою матеріалоемністю створення послуг, що дозволяє в більш короткий термін окупати витрати. Однак використання сучасної техніки та технологій необхідно даній сфері так само істотно, як і матеріальному виробництву. Зростанню прибутковості сприяє процес зрощування сектора виробництва культурних благ зі сферами інформатики, торговельного бізнесу, застосування методів просування на ринок товару, що застосовувались раніше у виробництві товарів масового споживання. Наприклад, світовий збір від прокату мультфільму “Король Лев” склав більше 600 млн. дол., продаж і прокат відеопродукції, телевізійний показ принесли ще 900 млн. дол. На основний дохід у перший рік – 2 млрд. дол. приніс мерчандайзинг, тобто продаж прав на використання персонажів мультфільму як торговельної марки. Сукупний дохід, який приніс мультфільм “Король Лев” перевищує 20 млрд. дол. [10].

Особливістю ролі та місця сфери культури в економіці України є збіг за часом періоду ринкових і структурних перетворень, обумовлених зміною економічної формації, із впливом на ці процеси глобалізації та постіндустріалізації світової економіки. Ця взаємодія суперечлива. З одного боку, панування ліберально-ринкової моделі реформування призвело до таких істотних зрушень у галузевій, технологічній, регіональній та інших структурах суспільного виробництва, де в підсумку не знайшлося гідного місця культурній сфері. З іншого боку, з посиленням економічної інтеграції й поглибленням взаємозв'язків з іншими країнами світу на перший план повинні виходити культурні фактори. Оскільки Україна не може запропонувати сильної конкурентоспроможної культурної політики в складі всього комплексу заходів щодо виходу на світовий ринок, вона змушена включатися в процес споживання світової культурної продукції на умовах залежності та підпорядкування.

У цьому зв'язку виникає ще одне протиріччя. З одного боку, з появою нових інформаційних технологій і засобів зв'язку, культура, як система цінностей, закріплена в книгах, касетах, телефільмах, радіопрограмах здобуває універсальний характер. З іншого боку, саме розвиток і зміцнення національної культури дозволяє державі зберегти свою самобутність і неповторність. Однак зростаючий приплив ресурсів у сферу культури пов'язаний головним чином зі швидким піднесенням духовних та естетичних потреб людини в постіндустріальному суспільстві та посиленням впливу культури на якість людського капіталу й економічний ріст. Із розвитком культурної глобалізації, викликаной прогресом інформаційних технологій і появою Інтернету, що сприяють стрімкому збільшенню інформаційних потоків в економіці та інтенсифікації культурного обміну між країнами, цей вплив ще більше зростає, підвищуючи, таким чином, внесок культури в розвиток суспільства.

Разом з тим, остаточний принцип виділення ресурсів на потреби соціально-культурної сфери, на жаль, суперечить проголошеним орієнтирам розвитку економіки в країні. Він не є вигідним з суто економічної точки зору, тому що капіталовкладення в сферу культури – це вкладення в головну продуктивну силу суспільства. Такі інвестиції, які давно визнані в усьому світі, є більш ефективніші, ніж затрати на збільшення обсягів виробництва заради миттєвої вигоди. Створення ефективної економічної системи припускає, що сфера культури розглядатиметься як органічна складова соціально-економічного прогресу суспільства, а затрати на неї є не витратами, а інвестиціями.

Відмітимо також, що передумовою розвитку країни з ринковою економікою є динамічна рівновага між розвитком соціально-культурної сфери і рівнем розвитку економіки. Для забезпечення цієї динамічної

рівноваги необхідно забезпечити пропорційність між видатками на розвиток культури і темпами росту національного доходу. На жаль, у деяких випадках при визначенні напрямів інвестицій з урахуванням їх ефективності доводиться вибирати між капіталовкладеннями в культурну або інші сфери економіки.

Економічна ефективність культури не завжди є результатом культурно-творчої діяльності – концерту, вистави, відвідування музею та ін. Культура приносить багатократний економічний прибуток суспільству через людину, яку вона формує. Саме низький культурний рівень особистості пояснює матеріальні і духовні втрати суспільства. Асигнування в культуру – це вкладення в людину, а культурна людина є джерело будь-якого багатства і процвітання. Слід погодитись, що вкладення в культуру розцінюються не просто як необхідні, але й у кінцевому рахунку як економічно вигідні [3, с. 13].

Отже, інвестиції в культуру можна розглядати також як інвестиції в людський капітал на тій підставі, що різноманітні альтернативні концепції людського капіталу включають у дане поняття культурний рівень особистості. Інвестування в людський капітал хоч і не має очевидного моментального ефекту, однак сприяє реалізації конкурентних переваг держави в майбутньому. Стабільне економічне зростання, яке дає змогу збільшити абсолютні показники таких інвестицій, можливе тоді, коли макроекономічна стабілізація разом із адекватною та ефективно діючою інституційною структурою підтримується інвестиціями в людський капітал, що забезпечує активність процесу впровадження реформ та сприяє інноваційній орієнтації виробництва в середньо- та довгостроковій перспективі. Ігнорування інвестиційних вкладень в людський капітал зумовлює пасивне реформування економіки, що, поряд з недостатністю ринкового регулювання економічних процесів, зумовлює короткоперспективність економічної політики.

Враховуючи світовий досвід і рівень розвитку національної культури, основним завданням в державній політиці має бути збереження надбань і модернізація культури та окремих її сфер у поєднанні з відродженням української культури. В умовах, коли погіршення інфраструктури сфери культури досягло критичної межі, пріоритет необхідно віддати збереженню від подальшої руйнації основ культури, національної спадщини.

Висновки. Взаємозв'язок сфери культури і соціально-економічного розвитку суспільства очевидний. Діяльність закладів культури належить до найважливіших соціально-культурних факторів розвитку і зростання ефективності виробництва. Їх завданням є не тільки духовне збагачення людини, а й благотворний вплив на результати виробництва. Таким чином, макроекономічні функції сфери культури, найважливіші економічні аспекти діяльності її закладів можна зрозуміти правильно лише тоді, коли розглядати їх як динамічні процеси, які займають особливе місце в процесі суспільного відтворення. Відрив культурних процесів від цієї реальності завдяки перевазі неекономічних аспектів спотворює дійсну роль і велике значення культури в суспільному розвитку. Це наслідок вузького життєвого погляду на культурну діяльність. Проте застосування сучасних підходів до формування організаційно-економічного механізму управління культурою дозволить дати потужний імпульс розвитку цієї сфери, інтенсифікувати її вплив на людину, створити передумови для докорінних соціально-економічних перетворень в нашій державі, тому що вітчизняна культура – важливий стратегічний ресурс української держави, реальна основа її подальшого соціально-економічного прогресу.

Джерела та література:

1. Жильцов Е. Н. Экономика общественного сектора и некоммерческих организаций / Е. Н. Жильцов. – М.: Изд-во МГУ, 1995. – 185 с.
2. Комаров В. Е. Социально-экономическая эффективность сферы услуг / В. Е. Комаров, В. Д. Улановская. – М.: Наука, 1980. – 128 с.
3. Куценко В. А. Культура: испытание рынком / В. А. Куценко // Социально-политические науки. – 1991. – №12. – С. 12-17.
4. Куценко В. І. Соціальний вектор економічного розвитку: [монографія] / В. І. Куценко; под. ред. Б. М. Данилишина. – К.: Наукова думка, 2010. – 735 с.
5. Новотный О. Экономика культуры / О. Новотный, Я. Фишер; [пер. со словацкого] / общ. ред. и предисловие И. Е. Дискина, В. Г. Зинина. – М.: Прогресс, 1987. – 256 с.
6. Развитие и структура отраслей непродовольственной сферы / [В. Є. Козак, Г. А. Оганян, В. Н. Новиков и др.]. – К.: Наукова думка, 1979. – 260 с.
7. Райзберг Б. Л. Системный подход в перспективном планировании / Б. Л. Райзберг. – М.: Экономика. – 1975. – 271 с.
8. Рутгайзер В. М. Социальная сфера: проблемы планирования / В.М. Рутгайзер. – М.: Экономика, 1989. – 239 с.
9. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: [підручник для науковця] / Ю. П. Сурмін. – К.: Навчально-методичний центр “Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні”, 2006. – 302 с.
10. Електронний ресурс : Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C_%D0%9B%D0%B5%D0%B2